

Kveldsseminar i Drammens Børs 21. november 2002
Professor Arne Jon Isachsen, Handelshøyskolen BI

Oljepenger og konkurransekraft i norsk økonomi.

Muligheter og begrensninger i den økonomiske politikken i Norge

1. Innledning
2. Hvordan har samspillet mellom de ulike politikkområdene utviklet seg over tid?
3. Hva gjør oljepengene med oss?
4. Konsekvenser for næringslivet
5. Hva kan gjøres?

1. Innledning

Strukturpolitikken bestemmer den økonomiske veksten. Har med incentiver og med **tilbudssiden** i økonomien å gjøre.

Pensjonskommisjonen:

- Skal lønne seg å jobbe. AFP-ordningen løste et kortsiktig problem, men gav oss et langsiktig.
- I dag, snaut tre i arbeid for hver pensjonist. Om tyve år, bare to.
- Mer i pensjon om du står lenger i jobb. Fører til større forskjeller.

MEN: Store forskjeller nå også. To personer med samme livsinntekt (10 mill.) Den ene har 115.000 kr i årlig pensjon – den andre 158.000 kr.

Nye kriterier for forskjeller, som skal bidra til at arbeidskraften utnyttes bedre.

Økt effektivitet i offentlig sektor

Hva skal til for at Victor Norman skal lykkes med sitt moderniseringsprosjekt?

Viktigere med produktivitetsvekst i offentlig sektor enn i industrien. Hvorfor det? Fordi denne sektoren er så mye større.

Økt effektivitet i offentlig sektor, og den trenger ikke ”rappe” så mange arbeidstakere fra industrien.

2. Hvordan har samspillet mellom de ulike politikkområdene utviklet seg over tid?

På kort sikt er det **regulering av samlet etterspørsel** vi har fokus på (konjunkturpolitikk). Tre elementer:

- Penge- og valutapolitikk
- Finanspolitikk
- Inntektspolitikk

Er den norske kronen for sterk? For lenge?

Samspeilet før (1992-2001)

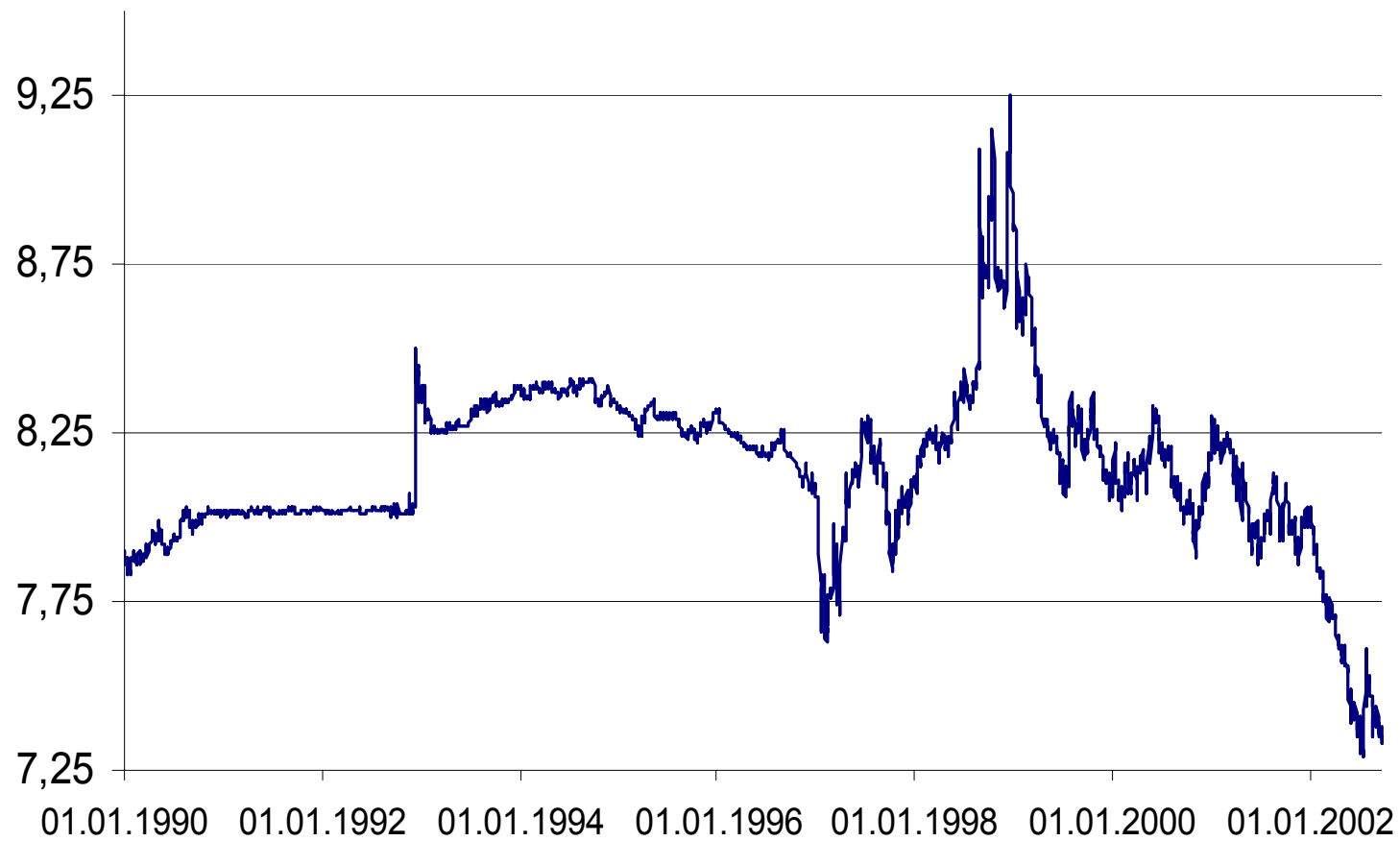
- Penge- og valutapolitikk \implies Stabil valutakurs.
 - ”Tilbake til utgangsløse”- og avvik ble kortvarige

- Finanspolitikk \implies Regulerer samlet etterspørsel.
 - Offentlige utgifter
 - Offentlige inntekter (skatter og avgifter)
- Inntektspolitikken \implies Sørge for full sysselsetting
 - Solidaritetsalternativet.

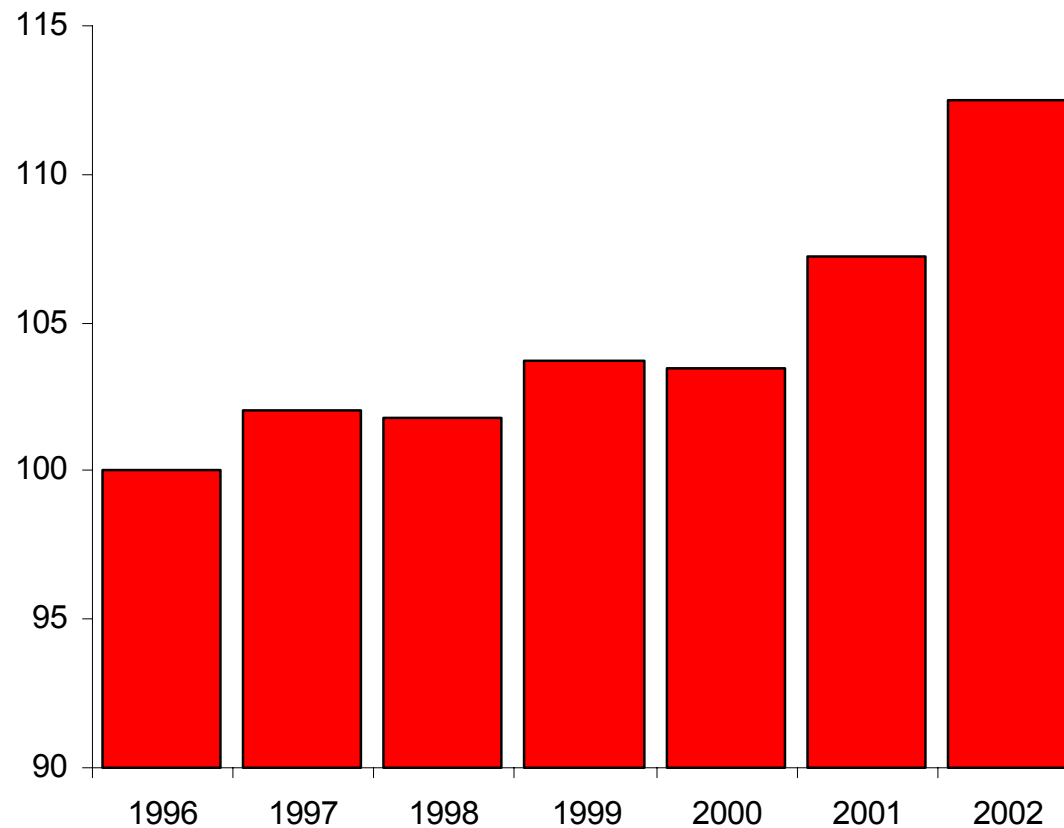
B. Samspillet nå – siden 29. mars 2001

- Vil bruke noe av oljepengene.
- Penge- og valutapolitikken
 - Sørge for en årlig prisstigning nær 2,5%.
 - Bidra til stabile forventninger om valutakursutviklingen.
- Gjedrem: Det beste bidraget pengepolitikken kan gi for en stabil valutakurs er å sørge for lav inflasjon.
- Mer ustabil NOK. Og langt sterkere NOK.

Figur 1: NOK/EUR 1990- til idag

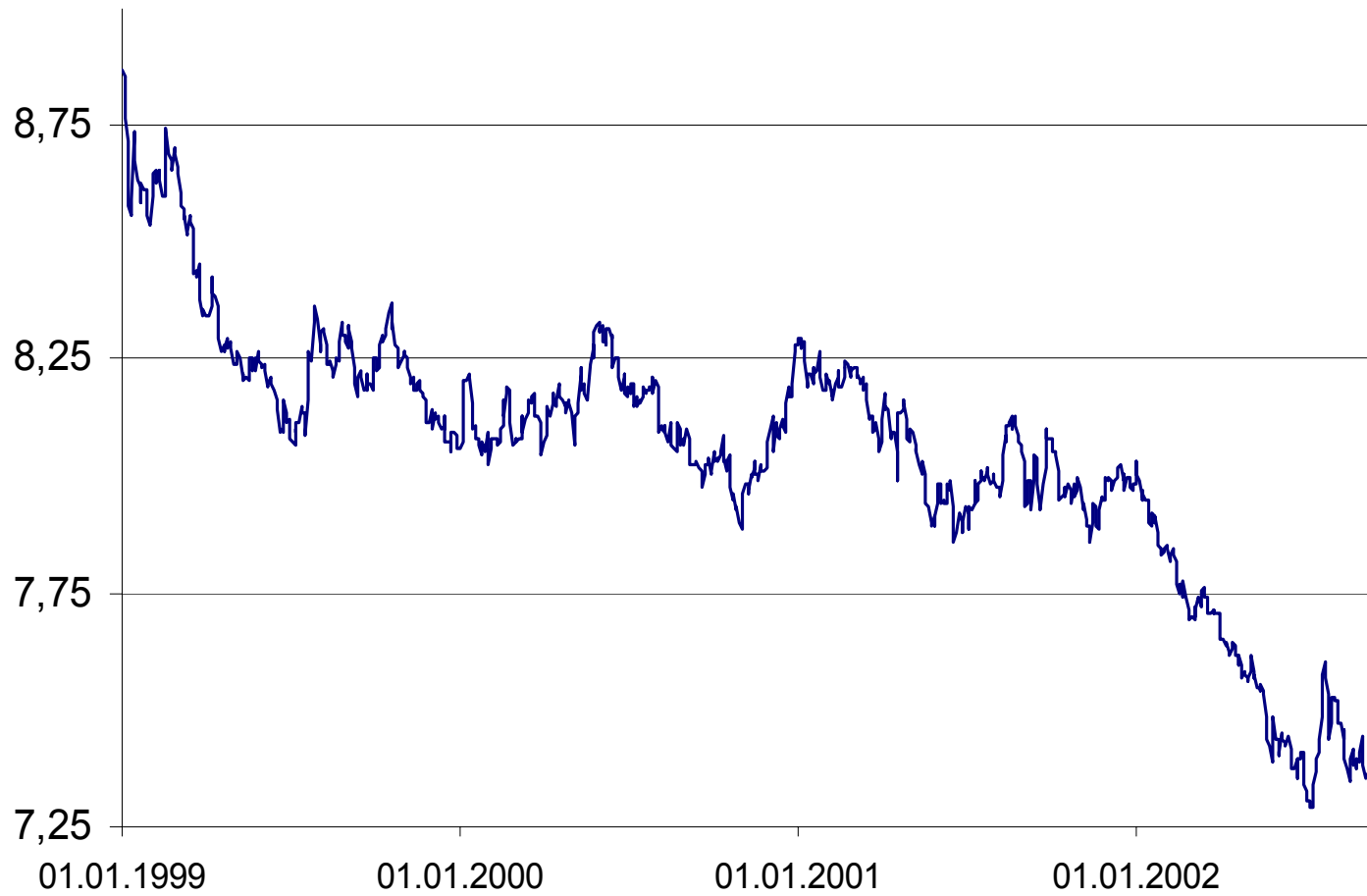

Figur 2: Relative lønnskostnader i norsk industri i forhold til handelspartnerne

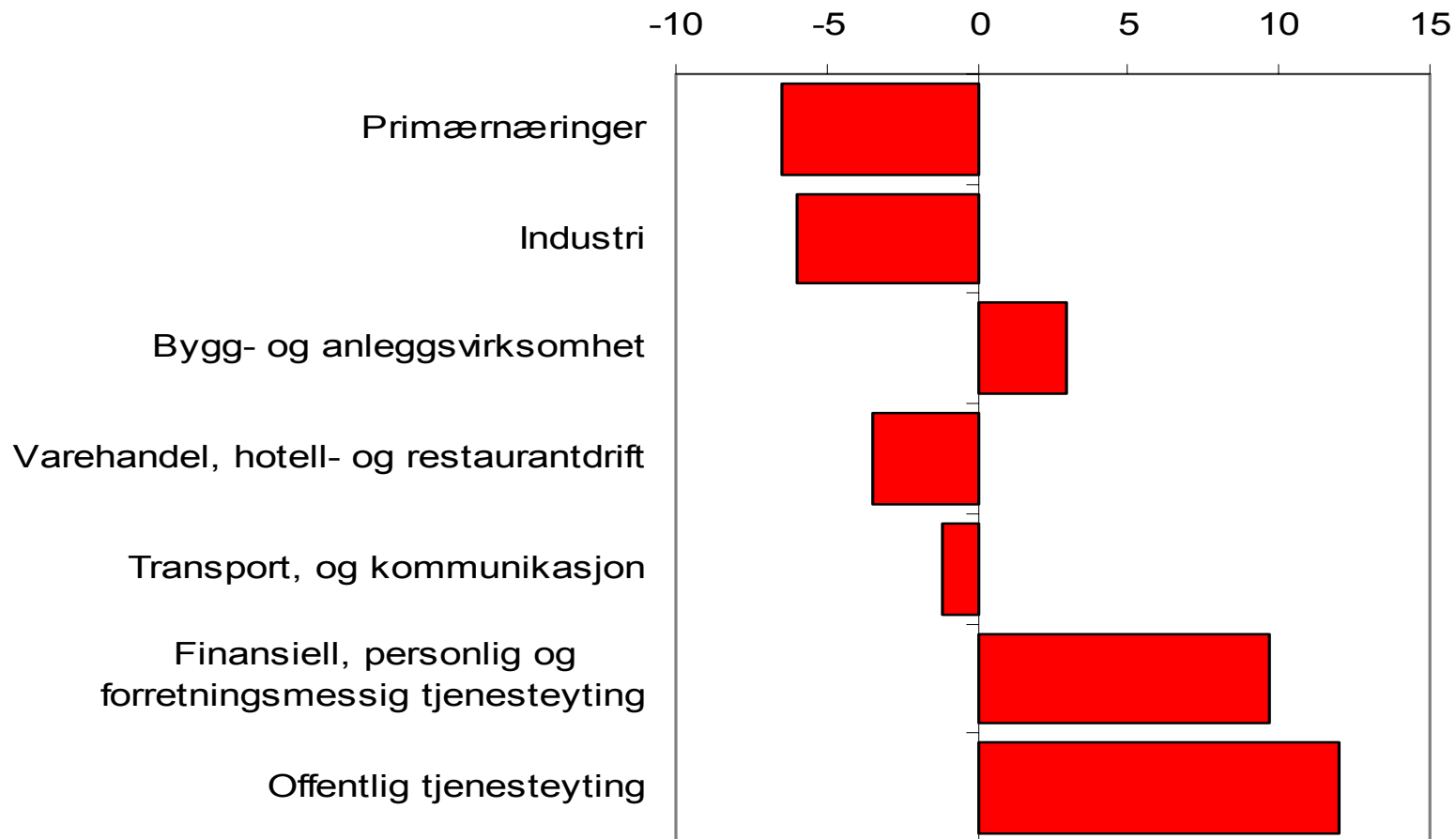
Kilde: Revidert Nasjonalbudsjett 2002

Figur 3: NOK/EUR 1999/2002

- Finanspolitikken
 - Bruke fire prosent av Petroleumsfondet.
 - Mer ekspansiv finanspolitikk. Krever en realappresiering av NOK, dvs. forverring av konkurranseevnen.
- Inntektspolitikken
 - Vanskeligere, i det valutakursen "kjører over" lønnstilleggene.
 - Har Solidaritetsalternativet utspilt sin rolle?

Figur 4: Sysselsetting etter næring. Endring fra første halvår 2000 til første halvår 2001. 1000 personer.

Kilde: Nasjonalbudsjettet 2002

3. Hva gjør oljepengene med oss?

- Stimulerer til ”rent seeking activities”

Om jeg stadig vekk er i situasjoner der det er 50/50 sjanse for å få fatt på en million kroner ved lobbyvirksomhet, hvor mye penger er jeg da villig til å legge i potten hver gang?

Ser lett at lobbyvirksomhet etc. gjør at verdifulle ressurser går med til posisjonering for oljepenger, snarere enn til byggende og produktiv virksomhet.

- Viljen til fornyelse i offentlig sektor kan svekkes, når staten er så rik.
- Forventninger på alle områder skyter i været. Og når forventningene stiger, uten at ”varene” leveres, øker misnøyen.
- Evnen til å se det sentrale i en utfordring kan bli svekket.

- Fosen Mek. skal de/skal de ikke ha subsidier?

Innledningsvis konstaterer Carl I. Hagen:

”Statskassen svømmer i penger”

- Hva skjer her? Et juridisk spm. omgjøres til et budsjettmessig.

David Landes, om andre lands erfaringer:

”Easy money is bad for you. It represents short-run gains that will be paid for in immediate distortions and later regrets.”

4. Konsekvenser for næringslivet

- Realappresiering som gjør at industri og annen konkurranseutsatt virksomhet får vanskeligere arbeidsbetingelser

MEN: Bedre med en skikkelig ”kalddusj” enn med seigpining?

- Bedriftene flytter produksjonen ut mens de enda har økonomisk styrke til det.

- Høyt rentenivå for å holde prisstigningen i tømme
- Relativt store lønnsøkninger
- Veldig vanskelig å få til endringer i offentlig sektor når staten er så rik

5. Hva kan gjøres?

A) Fondering av tilleggspensjoner

B) Overgang til euro

Hovedproblemet i dagens Norge er en stadig større haug med Herreløse penger. Vi må – fortrest mulig – frita staten for eierskapet til alle oljemilliardene. Det vil gi:

- Klarsyn og fokus
- Realisme og pågangsmot

To muligheter:

- Gi bort pengene til andre
- Gi bort pengene til oss selv

Ved fondering av tilleggspensjoner vil fremtidige generasjoner betale for egen pensjon, og slipper - som nå - å betale for den foregående

- Ro for at private – og ikke staten – har eierskapet til disse pengene. Krever individuell fondering, med utskrift fra VPS
- MEN: Pengene kommer ikke oss i hende før vi blir pensjonister

Overgang til euro – verdt å vurdere?

- Unngår at det internasjonale kapitalmarkedet påfører oss en for sterk valuta
- Lettere med individuell fondering av pensjoner, fordi oljepengene ikke trengs å bli holdt i utlandet, av hensyn til valutakursen

Men også noen klare ulemper:

- Renten altfor lav. Ikke så hyggelig for pensjonister og for unge som skal inn i boligmarkedet
- Om lønnsvekst og offentlige utgifter ikke holdes i tømme, vil inflasjonen igjen bli et alvorlig problem